Sprogvurderinger på dagtilbudsområdet og børnenes resultater

Sprogvurderinger på dagtilbudsområdet og børnenes resultater

2009

Sprogvurderinger på dagtilbudsområdet og børnenes resultater

© 2009 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Bemærk:
EVA sætter komma efter Dansk Sprognævns anbefalinger, dvs. at der som hovedregel ikke sættes komma foran ledsætninger.

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

ISBN (www) 978-87-7958-562-1

Indhold

Baggrund for rapporten 5

Kort om metoden 6

Opmærksomhedspunkter 7

Overordnede resultater 9

De treårige børns resultater 12

Kommunerne arbejde med sprogvurdering og stimulering 16

Metodebeskrivelse 31

Baggrund for rapporten

Siden dagtilbudslovens ikrafttræden 1. august 2007 har kommunerne skullet tilbyde alle treårige børn en sprogvurdering og en opfølgende sprogstimulerende indsats hvis det har vist sig nødvendigt. Inden for de nærmeste måneder skal folketinget som led i regeringens afbureaukratiseringsprogram tage stilling til et forslag om at målrette sprogvurderingerne til treårige børn der har behov for en sprogstimulerende indsats, og til børn der ikke er i dagtilbud. Uanset om forslaget til denne regelforenkling som planlagt bliver vedtaget, skal kommunerne altså forsat prioritere og have et særligt fokus på dette område.

Kommunernes implementering

I oktober og november 2009 har Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gennemført en spørgeskemaundersøgelse om arbejdet med sprogvurderinger og sprogstimulerende indsatser blandt alle 98 kommuner i Danmark. Undersøgelsen er den tredje af sin slags og følger op på to lignende undersøgelser som EVA gennemførte i henholdsvis november 2007 (*Måling af sproglig udvikling*, 2007) og november 2008 (*Måling af sproglig udvikling*, 2008). I de to tidligere undersøgelser har EVA fulgt udviklingen i kommunernes arbejde med at implementere dagtilbudslovens krav om sprogvurderinger. Samlet set fokuserer de to tidligere undersøgelser på:

- Kommunernes implementering af sprogvurderinger af alle treårige
- Valg af sprogvurderingsmateriale
- Hvor mange treårige børn der sprogvurderes og henvises til sprogstimulering
- Hvilke fagpersoner der gennemfører sprogvurderinger
- Kommunernes registreringsprocedurer og planer for mål og rammer på området
- Opfølgning på sprogvurderinger.

Ud over på ny at gøre status i forhold til punkterne ovenfor har vi i spørgeundersøgelsen i år i endnu højere grad stillet skarpt på dels hvordan arbejdet med sprogvurderinger og sprogstimulering organiseres og tilrettelægges i kommunernes daginstitutioner, dels kommunernes kvalitetssikringsprocedurer. Desuden har vi fokuseret på at afdække hvilke fagpersoner der gennemfører sprogvurderingerne og varetager den opfølgende sprogstimulerende indsats, for henholdsvis treårige børn der er i daginstitution, børn der er i dagpleje, og børn der hverken er i daginstitution eller dagpleje.

De treåriges resultater

Et særligt element i år er at vi i samarbejde med Center for Børnesprog ved Syddansk Universitet og Mikro Værkstedet har gennemført en registerundersøgelse af de treåriges resultater af sprogvurderingerne. Overordnet set sammenholder registerundersøgelsen de treåriges resultater af sprogvurderingen (hvor *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige* udarbejdet af Familieministeriet i 2007 er anvendt) med en række baggrundsfaktorer som børns køn og herkomst, forældrenes uddannelsesniveau og tilknytning til arbejdsmarkedet og hvilken region barnet bor i. Herigennem har vi afdækket i hvilket omfang de treåriges resultater kan forklares med udgangspunkt i baggrundsfaktorerne. Ved hjælp af registerundersøgelsen har vi desuden undersøgt om baggrundsfaktorerne har betydning for nogle forældres afvisning af tilbuddet om en sprogvurdering af deres treårige barn.

Kort om metoden

Rapporten bygger samlet set på to selvstændige undersøgelser.

Den ene undersøgelse er en internetbaseret spørgeskemaundersøgelse om kommunernes arbejde med sprogvurderinger og sprogstimulerende indsatser gennemført af EVA. Undersøgelsen er gennemført blandt alle 98 kommuner i Danmark, hvoraf 93 kommuner har besvaret spørgeskemaet. Det giver en svarprocent på 95, hvilket vurderes som yderst tilfredsstillende. Hvor det er relevant, sammenholdes data fra spørgeskemaundersøgelsen med data fra de to lignende undersøgelser som EVA gennemførte i november 2007 (*Måling af sproglig udvikling*, 2007) og november 2008 (*Måling af sproglig udvikling*, 2008).

Den anden undersøgelse er en registerundersøgelse af de treårige børns resultater af sprogvurderingerne der er blevet gennemført ved hjælp af *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige* i 34 kommuner. I samarbejde med Center for Børnesprog ved Syddansk Universitet og Mikro Værkstedet har EVA sammenholdt data fra registerundersøgelsen med en række baggrundsfaktorer for at afdække i hvilket omfang disse faktorer dels kan forklare de treåriges resultater af sprogvurderingerne, dels har betydning for forældres afvisning af tilbuddet om en sprogvurdering af deres barn.

De data der præsenteres i rapportens tabeller, stammer fra EVA's spørgeskemaundersøgelse medmindre andet er anført. I metodebeskrivelsen (rapportens sidste afsnit) findes mere detaljeret information om den metodiske fremgangsmåde i forbindelse med de to undersøgelser.

Opmærksomhedspunkter

De to undersøgelser der er baggrund for denne rapport, belyser forskellige aspekter af arbejdet med sprogvurderinger og sprogstimulerende indsatser i kommunerne og de treårige børns resultater af sprogvurderingerne. Dette afsnit indeholder en række centrale opmærksomhedspunkter der knytter sig til den videre udvikling på området.

De treåriges resultater
Ifølge registerundersøgelsen af de treåriges resultater af sprogvurderingerne, gennemført ved hjælp af *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige*, har drenge større sandsynlighed end piger for at have behov for en opfølgende sprogstimulerende indsats. Hvad angår både gruppen af børn med behov for en "fokuseret indsats" og gruppen af børn med behov for en "særlig indsats", er de treårige drenge imod forventning overrepræsenteret. Resultaterne kan være et udtryk for flere forhold, fx at der inden for gruppen af treårige børn er flere drenge end piger der ikke har et alderssvarende sprog. I et bredere perspektiv er det dog vigtigt at holde sig for øje at der samtidig er større sandsynlighed for at forældre til treårige drenge end forældre til treårige piger tager imod tilbuddet om en sprogvurdering, og at drenges sproglige udvikling på dette alderstrin forløber langsommere end pigernes.

Et andet interessant punkt er at de treårige børns samlede resultater af sprogvurderingerne ikke lever op til den nuværende normering der opereres med i sprogvurderingsmaterialet og som beskriver den ønskede fordeling børn i de tre resultat- og opfølgningskategorier – generel, fokuseret og særlig indsats. Registerundersøgelsen viser at 2 % færre børn befinder sig i kategorien "fokuseret indsats" og 4 % flere børn i kategorien "særlig indsats" end hvad man kunne forvente i forhold til den normale fordeling af børn i de tre kategorier.

På baggrund af registerundersøgelsen fremgår det at forældrenes uddannelsesniveau er en de baggrundsfaktorer der har afgørende betydning for de treåriges resultater af sprogvurderingerne. Helt overordnet viser undersøgelsen at jo højere uddannelsesniveau forældrene har, jo mindre er sandsynligheden for at børnene har behov for enten en fokuseret eller en særlig sprogstimulerende indsats. Desuden spiller forældrenes uddannelsesniveau en rolle for om de tager imod tilbuddet om en sprogvurdering, da forældre med et højere uddannelsesniveau er mere tilbøjelige til at afvise tilbuddet end forældre med et lavere uddannelsesniveau.

Kommunernes implementering
Siden dagtilbudslovens indførelse i 2007 har kommunerne arbejdet med at implementere tilbuddet om sprogvurderinger af alle børn og udvikle praksis i forhold til den opfølgende sprogstimulerende indsats i dagtilbud og pædagogisk-psykologisk rådgivning (PPR). Mange kommuner er kommet langt i implementeringsprocessen, men EVA's spørgeskemaundersøgelse viser dog at nogle kommuner fortsat ikke systematisk tilbyder sprogvurderinger af alle treårige børn. I fire kommuner bliver sprogvurderinger ikke tilbudt treårige børn i dagpleje, mens ni kommuner i øjeblikket ikke tilbyder sprogvurderinger af treårige børn i der hverken er i dagpleje eller daginstitution.

Et andet interessant opmærksomhedspunkt er hvilke materialer der anvendes til en evt. opfølgende sprogvurdering af børn der på baggrund af en sprogvurdering har modtaget sprogstimulering. Af undersøgelsen fremgår det at kommunernes brug af materialer til opfølgende sprogvurderinger (såkaldte post-test-materialer) efterlader et uhomogent billede. I langt de fleste kommuner anvendes materialet *Tidlig registrering af sprogudvikling* (TRAS) til en evt. opfølgende sprogvurdering (49 kommuner), mens *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige* er det næstmest anvendte

materiale (32 kommuner). Derudover bruger 16 kommuner Reynells sprogtest som materiale, mens Bo Eges *Sproglig test 1* bliver benyttet i 13 kommuner.

Sammenlignet med sidste år er der i 2009 fremskridt at spore med hensyn til kommunernes registreringspraksis i arbejdet med sprogvurderinger og sprogstimulering. Generelt er kommunernes samlede registrering af informationer øget. Men det er især værd at bemærke at flere kommuner i 2009 registrerer antallet af børn der har behov for henholdsvis en særlig indsats varetaget af en talehørepædagog eller lignende og en opfølgende sprogindsats udført af dagtilbuddets personale. Desuden er der sket en stigning i antallet af kommuner der indsamler information om antallet af børn der ikke har behov for en sprogindsats, og om antallet af børn hvis forældre har afslået et tilbud om sprogvurdering.

Spørgeskemaundersøgelsen viser at der finder eller har fundet en massiv opkvalificering og efteruddannelse af pædagogerne sted hvad angår sprogvurderinger og den opfølgende sprogstimulerende indsats i kommunernes daginstitutioner. Af de 83 kommuner der har svaret på spørgsmålet, vurderer kun 6 kommuner at det ikke har været nødvendigt at tilbyde personalet i daginstitutionerne opkvalificering, mens de resterende 80 kommuner har opkvalificeret enten alle pædagoger eller enkelte pædagoger (fx sprogansvarlige pædagoger) i de relevante daginstitutioner, er i gang med at planlægge opkvalificering eller har gennemført andre former for opkvalificeringsinitiativer for personalet.

For at kunne afdække hvordan pædagoger konkret organiserer og arbejder med sprogområdet, er det nødvendigt at komme endnu nærmere på praksis end hvad det har været muligt med denne rapport, fx ved på tæt hold at følge den konkrete gennemførelse af sprogvurderingerne og de forskellige opfølgende sprogstimulerende indsatser i dagtilbuddene.

Overordnede resultater

De treåriges resultater

Registerundersøgelsen viser at der i perioden fra 6. februar 2008 til 11. november 2009 er blevet foretaget sprogvurderinger ved hjælp af *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige* af i alt 12.992 treårige børn, mens forældrene til 1.191 børn har afvist tilbuddet om en sprogvurdering af deres barn. Det svarer til at forældre i ca. 8 % af tilfældene afviser tilbuddet om en sprogvurdering.

Ifølge de gennemførte sprogvurderinger har 83 % af børnene en alderssvarende sprogudvikling og skal dermed have en generel indsats, 8 % har behov for en fokuseret indsats, og 9 % har behov for en særlig indsats. 4 % flere børn befinder sig altså i kategorien "særlig indsats", og 2 % færre børn i kategorien "fokuseret indsats" end hvad man kunne forvente i forhold til normen for fordeling af børn i de tre resultat- og opfølgningskategorier der opereres med i sprogvurderingsmaterialet.

Resultaterne for de børn der registreres på sprogvurdering.dk[1], adskiller sig samlet set ikke væsentligt fra andre børn i Danmark set i forhold til barnets køn og forældrenes uddannelsesniveau. Der er dog mindre afvigelser mellem disse to grupper med hensyn til hvilken region børnene bor i, ligesom børn der registreres på sprogvurdering.dk, er underrepræsenteret med 5 % hvad angår indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande i forhold til den generelle befolkningssammensætning i Danmark.

Registerundersøgelsen af de treåriges resultater viser at drenge har større sandsynlighed for at have behov for en sprogindsats end piger. Dette er tilfældet selvom *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige* som udgangspunkt er konstrueret sådan at hvis alle børn var blevet sprogvurderet, ville der være lige stor sandsynlighed for drenge og piger for at blive indplaceret i de tre resultat- og opfølgningskategorier. Resultaterne kan skyldes flere forhold, fx at der inden for gruppen af treårige børn er flere drenge end piger der ikke har et alderssvarende sprog. Et andet opmærksomhedspunkt er at der samtidig er større sandsynlighed for at forældre til treårige drenge end forældre til treårige piger tager imod tilbuddet om en sprogvurdering, og at drenges sproglige udvikling på dette alderstrin forløber langsommere end pigers.

Derudover er det interessant at forældrenes uddannelsesniveau har betydning for de treåriges resultater af sprogvurderingerne. Undersøgelsen viser grundlæggende at jo højere uddannelsesniveau forældrene har, jo mindre er sandsynligheden for at børnene har behov for enten en fokuseret eller en særlig sprogstimulerende indsats. Registerundersøgelsen viser desuden at både de treårige børns oprindelse og deres families arbejdsmarkedstilknytning har betydning for sprogvurderingernes resultater. Der er dog ingen forskel på børnenes resultater afhængigt af i hvilken region børnene har bopæl.

Hvad angår nogle forældres afslag på et tilbud om sprogvurdering, viser registerundersøgelsen at der er større sandsynlighed for at treårige drenge gennemfører en sprogvurdering end treårige piger. Også forældrenes uddannelsesniveau spiller ind da forældre med et højere uddannelsesniveau er mere tilbøjelige til at afvise et tilbud om sprogvurdering end forældre med et lavere uddannelsesniveau. Endelig skal det fremhæves at der på tværs af de fem regioner er stor forskel på sandsynligheden for at forældre tager imod et tilbud om en sprogvurdering, mens undersøgelsen

[1] *Sprogvurdering.dk er et internetbaseret managementsystem til administration af sprogvurderinger foretaget med materialet* Sprogvurderingsmateriale til 3-årige. *Systemet er udviklet i samarbejde mellem Center for Børnesprog ved Syddansk Universitet og Mikro Værkstedet*.

viser at familiernes arbejdsmarkedstilknytning ikke påvirker sandsynligheden for om de tager imod et tilbud om sprogvurdering.

Status over implementeringen

89 (96 %) af de kommuner der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, angiver at de næsten tre år efter indførelsen af dagtilbudsloven tilbyder sprogvurderinger til alle treårige børn. Tallene bør betragtes med en vis skepsis da det af et efterfølgende svar fremgår at der i fire kommuner ikke bliver tilbudt sprogvurderinger af treårige børn der er i dagpleje. Desuden tilbyder ni kommuner i øjeblikket ikke sprogvurderinger til treårige børn der hverken er i dagpleje eller i daginstitution.

Valg af sprogvurderingsmateriale

74 kommuner (86 %) anvender som minimum *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige*. Sammenlignet med 2008 anvender altså yderligere 21 kommuner materialet i forbindelse med sprogvurderingerne. Lidt under en femtedel af kommunerne (21 %) bruger i 2009 TRAS enten som det eneste materiale til sprogvurdering eller som et supplement til et eller flere andre materialer.

Hvad angår materialer til sprogvurdering af tosprogede børn, tegner der sig et billede af at kommunerne administrerer arbejdet med denne børnegruppe på forskellig vis. 45 % af kommunerne anvender i 2009 et særligt materiale til sprogvurdering af tosprogede børn, mens næsten en fjerdedel af kommunerne (24 %) bruger det samme materiale som til andre treårige børn. 18 kommuner (19 %) bruger ligeledes det samme materiale som til andre treårige suppleret med et særligt materiale til tosprogede børn. I fem kommuner (5 %) baseres sprogvurderingen af tosprogede på en sagkyndig vurdering uden brug af sprogvurderingsmateriale.

Gennemførelse af sprogvurderinger

Med hensyn til treårige børn i daginstitution er det i størstedelen af kommunerne enten en pædagog med efteruddannelse inden for sprogvurdering og sprogstimulering eller det enkelte barns stuepædagog der gennemfører sprogvurderingen. Pædagogen med efteruddannelse kan evt. være en "sprogpædagog", dvs. en pædagog med efteruddannelse om børns sproglige udvikling som har ansvar for opgaverne i forbindelse med sprogvurderinger og opfølgende sprogstimulerende indsatser i den enkelte institution. I et mindre antal kommuner kan det også være en talehørepædagog eller en anden person fra den kommunale forvaltning eller PPR med en sprogfaglig baggrund der har ansvaret for sprogvurderingen.

Hvad angår børn i dagpleje, er det ofte enten en dagplejepædagog, en talehørepædagog eller en anden person fra forvaltningen eller PPR med en sprogfaglig baggrund som foretager sprogvurderingerne. Med hensyn til børn der hverken er i dagpleje eller daginstitution, er billedet endnu mere entydigt. Her bliver børnene i hovedparten af kommunerne sprogvurderet af en talehørepædagog eller en anden person fra forvaltningen eller PPR med en sprogfaglig baggrund.

Sprogstimulerende indsatser på baggrund af sprogvurdering

Sprogstimulering af børn i daginstitution kan foretages af mange forskellige fagpersoner, dog drejer det sig typisk om det enkelte barns stuepædagog, en talehørepædagog eller en anden person fra forvaltningen eller PPR med en sprogfaglig baggrund. Sprogstimulering af børn i dagpleje varetages normalt af enten en talehørepædagog eller en anden person fra den kommunale forvaltning eller PPR med en sprogfaglig baggrund, en dagplejepædagog eller en dagplejer. Børn der hverken er i dagpleje eller i daginstitution, modtager i langt de fleste tilfælde sprogstimulering af en talehørepædagog eller anden person fra forvaltningen eller PPR med en sprogfaglig baggrund.

I 47 kommuner (53 %) arbejder man med "sproggrupper" hvor de relevante børn samles og modtager sprogstimulering. Oftest er det daginstitutionerne selv der administrerer hvordan disse sproggrupper nedsættes eller dannes i forhold til børnenes sproglige niveau. Desuden bliver størstedelen af de børn der har behov for en opfølgende sprogstimulerende indsats, typisk i deres egen institution når der skal gennemføres sprogstimulerende aktiviteter.

Opfølgende sprogvurdering

I lidt over en fjerdedel af de kommuner (28 %) der angiver at de tilbyder sprogvurderinger til alle treårige børn, gennemføres der systematisk en opfølgende sprogvurdering af de børn som på baggrund af en sprogvurdering har modtaget en sprogstimulerende indsats. I lidt over halvdelen af kommunerne (54 %) foretages der en opfølgende sprogvurdering af nogle børn, mens knap en femtedel af kommunerne slet ikke gennemfører opfølgende sprogvurderinger. De to hyppigst anvendte materialer til de opfølgende sprogvurderinger er henholdsvis TRAS og *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige*.

Kommunernes kvalitetssikring og registreringspraksis

Spørgeskemaundersøgelsen viser at der i 2009 er sket et fremskridt med hensyn til kommunernes registreringspraksis når der sammenlignes med 2008. Der er fx flere kommuner som registrerer informationer om antallet af børn der har behov for en særlig indsats varetaget af en talehørepædagog eller lignende, og antallet af børn med behov for en opfølgende sprogindsats varetaget af dagtilbuddets personale. Der er ligeledes flere kommuner der indsamler information om hvor mange børn der ikke har behov for en sprogindsats, og om antallet af børn hvis forældre har afslået et tilbud om sprogvurdering.

De treårige børns resultater

Kapitel 1 stiller skarpt på resultaterne af den registerundersøgelse af de treåriges resultater af sprogvurderingerne som EVA har gennemført i samarbejde med Center for Børnesprog ved Syddansk Universitet og Mikro Værkstedet. Indledningsvis sættes der fokus på resultaterne af sprogvurderinger foretaget med *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige*, herunder hvor mange sprogvurderinger der er gennemført i den periode som undersøgelsen dækker, og hvordan børnene fordeler sig i forhold til de tre resultat- og opfølgningskategorier som materialet opererer med. Dernæst rettes blikket mod baggrundsfaktorer der kan bidrage til at forklare de treåriges resultater, og til slut mod om baggrundsfaktorerne har betydning for forældres afvisning af tilbuddet om en sprogvurdering af deres treårige barn.

Resultater af sprogvurderingerne

I perioden fra 6. februar 2008 til 11. november 2009 er der blevet gennemført sprogvurderinger af 12.992 treårige børn i 34 antal kommuner ved hjælp af *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige*. I løbet af samme periode har forældre til 1.191 børn afvist at få foretaget en sprogvurdering af deres barn, hvilket svarer til at forældre i ca. 8 % af tilfældene afviser tilbuddet om en sprogvurdering.

Når en sprogvurdering foretages ved hjælp af *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige*, indplaceres børnene i tre resultat- og opfølgningskategorier: generel indsats, fokuseret indsats og særlig indsats. Kategorien "generel indsats" omfatter de treårige børn som på baggrund af sprogvurderingen vurderes at have alderssvarende sproglige kompetencer inden for alle sprogområder, og som derfor har behov for en generel indsats. Børn som befinder sig i kategorien "fokuseret indsats", vurderes at have behov for en fokuseret sprogstimulerende indsats inden for mindst ét sprogområde (denne indsats vil typisk finde sted i dagtilbuddet), mens børn der på baggrund af en sprogvurdering indplaceres i kategorien "særlig indsats", vurderes at have behov for en særlig sprogstimulerende indsats.

Af tabel 1 fremgår det hvordan de treårige børn der i den nævnte periode har fået foretaget en sprogvurdering ved hjælp af *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige,* fordeler sig i forhold til de tre resultat- og opfølgningskategorier.

Tabel 1
Børnenes indplacering i de tre resultat- og opfølgningskategorier

Placering	Antal børn	Procent
Generel indsats	10.751	83 %
Fokuseret indsats	1.051	8 %
Særlig indsats	1.190	9 %
I alt	12.992	100 %

Kilde: Center for Børnesprog, SDU og Mikro Værkstedet.

Tabellen viser at 83 % (10.751) af de børn der har fået foretaget en sprogvurdering, befinder sig i kategorien "generel indsats". 8 % (1.051 børn) er indplaceret i kategorien "fokuseret indsats", mens de sidste 9 % (1.190 børn) vurderes at have behov for en særlig indsats.

Sprogvurderingsmateriale til 3-årige er konstrueret sådan at det forventes at 5 % af børnene indplaceres i den gruppe der har behov for en særlig indsats, og at 10 % defineres som børn med

behov for en fokuseret indsats, mens de sidste 85 % forventes at befinde sig i gruppen af børn med behov for en generel indsats. Det er interessant at resultaterne af sprogvurderingerne afviger fra den forventede fordeling – dette gælder både når vi fokuserer på det samlede billede af resultaterne, og når vi fokuserer på hver af de tre resultat- og opfølgningskategorier. Samlet set viser tabellen at der er 4 % flere børn med behov for en særlig indsats, 2 % færre børn med behov for en fokuseret indsats og 3 % færre børn med behov for en generel indsats end hvad der kunne forventes i forhold til den normale fordeling af børn i de tre kategorier.

De 12.992 børn der er blevet sprogvurderet ved hjælp af *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige,* og som derfor er registreret på sprogvurdering.dk, er blevet sammenlignet med alle andre børn i Danmark der 1. januar 2009 er mellem to og seks år (335.291 børn). Resultaterne af sammenligningen viser at de børn der er registreret på sprogvurdering.dk, ikke adskiller sig væsentligt fra alle andre børn der er mellem to og seks år set i forhold til baggrundsfaktorer som barnets køn og forældrenes uddannelse. Den største forskel mellem de to grupper ligger på omkring 2 procentpoint. Gruppen af børn der registreres på sprogvurdering.dk, kan dermed betragtes som repræsentativ i forhold til resten af landet med hensyn til baggrundsfaktorer som barnets køn og forældrenes uddannelse.

Det skal dog bemærkes at der er afvigelser mellem de to grupper hvad angår den region barnet bor i. Her viser registerundersøgelsen at gruppen af børn der registreres på sprogvurdering.dk, er underrepræsenteret i Region Nordjylland (med 8 %) og Region Midtjylland (med 5 %), mens de er overrepræsenteret i Region Sjælland (med 7 %). Desuden fremgår det at gruppen af børn der registreres på sprogvurdering.dk, er underrepræsenteret med hensyn til indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande (med 5 %). Det skyldes at få kommuner er begyndt at anvende det særlige sprogvurderingsmateriale der er udarbejdet til tosprogede.

Faktorer der forklarer resultaterne af sprogvurderingerne

I registerundersøgelsen er der i samarbejde med Center for Børnesprog ved Syddansk Universitet og Mikro Værkstedet anvendt en multinomial logistisk regressionsmodel. Formålet med regressionsmodellen er at forklare hvilke baggrundsfaktorer der har betydning for de treårige børns indplacering i de tre resultat- og opfølgningskategorier der beskrives i *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige* – dvs. børn med behov for enten en generel, en fokuseret eller en særlig sprogstimulerende indsats.

De baggrundsfaktorer der er anvendt, er barnets køn, oprindelsesland og bopæl og forældrenes højeste uddannelsesniveau og deres tilknytning til arbejdsmarkedet. I det følgende gennemgås betydningen af disse faktorer i forhold til de treårige børns resultater af sprogvurderingerne.

Drenge har større sandsynlighed end piger for at have behov for en sprogindsats

Registerundersøgelsen viser at treårige drenge har større sandsynlighed end treårige piger for at have behov for en sprogstimulerende indsats. Hvad angår behovet for både en fokuseret indsats og en særlig indsats, er det på baggrund af undersøgelsen tydeligt at drenge har større sandsynlighed for at befinde sig i disse to resultat- og opfølgningskategorier. Registerundersøgelsen viser at der er forskel på drenges og pigers resultater selvom *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige* er konstrueret sådan at drenge og piger som udgangspunkt har samme sandsynlighed for at blive indplaceret i de tre resultat- og opfølgningskategorier. Resultaterne kan være udtryk for flere forhold, fx at der inden for gruppen af treårige børn er flere drenge end piger der ikke har et aldersvarende sprog. Samtidig skal resultaterne også ses lyset af at der er større sandsynlighed for at forældre til treårige drenge end forældre til treårige piger tager imod tilbuddet om en sprogvurdering, og at drenges sproglige udvikling på dette alderstrin forløber langsommere end pigers.

Oprindelse har betydning for de treårige børns resultater

Sammenlignet med etnisk danske børn har treårige børn som er ikke-vestlige indvandrere eller efterkommere[2], større sandsynlighed for at blive indplaceret i de to resultat- og opfølgningskategorier der rummer børn med behov for henholdsvis en fokuseret og en særlig indsats. Børn der er vestlige indvandrere eller efterkommere, har ligeledes større sandsynlighed for at blive indplaceret

[2] *Vi har anvendt Danmarks Statistiks definition af vestlige og ikke-vestlige indvandrere og efterkommere.*

i kategorien "særlig indsats", mens de ikke har større sandsynlighed end etnisk danske børn for at blive indplaceret i kategorien "fokuseret indsats".

Forældres uddannelsesniveau spiller ind
Hvad angår forældrenes uddannelsesniveau[3], viser registerundersøgelsen helt overordnet at jo højere uddannelsesniveau børnenes forældre har, jo mindre sandsynlighed er der for at børnene har behov for enten en fokuseret eller en særlig sprogstimulerende indsats. Børn til forældre der har grundskolen som højeste uddannelsesniveau, har altså i højere grad behov for enten en fokuseret eller en særlig indsats end børn hvis forældre har et uddannelsesniveau der er højere end grundskolen (fx erhvervsuddannelse, gymnasial uddannelse, kort videregående uddannelse, professionsbacheloruddannelse, universitetsbacheloruddannelse, universitetskandidatuddannelse eller en højere uddannelse).

Børn af forældre der har gennemført eller påbegyndt enten en professionsbacheloruddannelse, en universitetsbacheloruddannelse, en universitetskandidatuddannelse eller en højere uddannelse, har den mindste sandsynlighed for at blive indplaceret i resultat- og opfølgningskategorierne "fokuseret indsats" eller "særlig indsats".

Når de treårige børns mors og fars højeste uddannelsesniveau afprøves enkeltvis i den statistiske model, viser der sig stort set samme mønster som beskrevet ovenfor. Det er derfor ikke udelukkende den ene forælders uddannelsesniveau der synes at have betydning for barnets indplacering i resultat- og opfølgningskategorierne.

Familiens arbejdsmarkedstilknytning har betydning
Familiernes arbejdsmarkedstilknytning spiller også ind på de treårige børns resultater af sprogvurderingerne. Registerundersøgelsen viser at børn hvis mor eller far modtager offentlig overførselsindkomst[4], har større sandsynlighed for at blive indplaceret i de to resultat- og opfølgningskategorier der rummer henholdsvis børn med behov for en fokuseret indsats og børn med behov for en særlig indsats.

Ingen forskel på børnenes resultater på tværs af regionerne
Registerundersøgelsen viser at der ikke forskel på sprogvurderingsresultater fordelt på landets fem regioner[5]. Der er altså ikke nogen signifikante forskelle på de treårige børns resultater af sprogvurderingerne set i forhold til om barnets bopæl er i enten Region Nordjylland, Region Midtjylland, Region Syddanmark, Region Sjælland eller Region Hovedstaden.

Faktorer der forklarer forældrenes afvisning af sprogvurderingstilbuddet

Som i tilfældet med registerundersøgelsen af hvilke faktorer der kan forklare sprogvurderingsresultaterne, er der for at undersøge nogle forældres afvisning af tilbuddet om sprogvurdering af deres treårige barn blevet opstillet en logistisk regressionsmodel. Hensigten med modellen er at undersøge i hvilket omfang de førnævnte baggrundsfaktorer kan forklare forældres afvisning af et tilbud om sprogvurdering.

Større sandsynlighed for at drenge gennemfører en sprogvurdering
Undersøgelsen viser at der er større sandsynlighed for at forældre til treårige drenge end forældre til treårige piger tager imod et tilbud om sprogvurdering. Som beskrevet i forrige afsnit om hvilke faktorer der forklarer sprogvurderingsresultaterne, har drenge også større sandsynlighed for at befinde sig i de grupper som har behov for enten en fokuseret indsats eller en særlig indsats.

[3] Denne baggrundsfaktor er kategoriseret ud fra den forælder der har den højeste gennemførte eller påbegyndte uddannelse.

[4] Her menes alle former for offentlig overførselsindkomst på nær overførselsindkomst for barsel og uddannelsesforløb.

[5] I baggrundsfaktoren er regionen er fastsat efter barnets bopæl.

Forældre til børn med ikke-vestlig baggrund tager i højere grad imod en sprogvurdering
Mens der ingen forskel er mellem børn hvis oprindelsesland er Danmark, og børn som er vestlige indvandrere eller efterkommere, viser undersøgelsen at der er større sandsynlighed for at forældre til børn som er ikke-vestlige indvandrere eller efterkommere, tager imod sprogvurderingstilbuddet, end at forældre til de to andre børnegrupper gør det. Set i lyset af at netop børn som er ikke-vestlige indvandrere eller efterkommere har større sandsynlighed for at befinde sig i gruppen af børn med behov for enten en fokuseret indsats eller særlig indsats (jf. forrige afsnit), er det positivt at forældrene i signifikant højere grad tager imod et tilbud om sprogvurdering. Nogle af disse forældre må dog forventes at være forældre til tosprogede børn, der som led i en sagkyndig vurdering af barnet ifølge folkeskolelovens § 4 a, har fået tilbud om at få sprogvurderet deres barn ved hjælp af *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige*.

Forældre med højere uddannelsesniveau afviser oftere sprogvurderingstilbuddet
Hvad angår sandsynligheden for at forældre tager imod et tilbud om sprogvurdering af deres barn, viser undersøgelsen at forældrenes uddannelsesniveau spiller ind. Forældre der har et højere uddannelsesniveau (fx kort videregående uddannelse, professionsbacheloruddannelse, universitetsbacheloruddannelse, universitetskandidatuddannelse eller en højere uddannelse), er mere tilbøjelige til at afvise et tilbud om sprogvurdering af deres treårige barn end forældre der har et lavere uddannelsesniveau (fx grundskole, erhvervsuddannelse eller gymnasial uddannelse). Set i forhold til registerundersøgelsen af hvilke baggrundsfaktorer der forklarer sprogvurderingsresultaterne, har dette formentlig ikke stor betydning da børn af forældre med et højere uddannelsesniveau netop ikke har stor sandsynlighed for at blive indplaceret i de grupper af børn som har behov for enten en fokuseret indsats eller en særlig sprogstimulerende indsats. Det skal dog fremhæves at der fortsat er forældre med et lavere uddannelsesniveau som afviser tilbuddet om en sprogvurdering af deres treårige barn. I ca. 10 % af tilfældene (86 ud af i alt 885 børn) hvor børn af forældre med grundskolen som højeste uddannelsesniveau får tilbudt en sprogvurdering, afviser forældre at tage imod tilbuddet. Det er problematisk set i lyset af at disse børn har en større sandsynlighed for at befinde sig i gruppen af børn der har behov for enten en fokuseret indsats eller en særlig indsats.

Familiernes arbejdsmarkedstilknytning har ingen betydning for afvisning af tilbud om sprogvurdering
Om barnets mor eller far modtager offentlig overførselsindkomst, spiller ifølge registerundersøgelsen ikke ind på forældrenes beslutning om at afvise eller tage imod et tilbud om sprogvurdering. Sandsynligheden for at børn får foretaget en sprogvurdering, er altså ikke afhængig af forældrenes tilknytning til arbejdsmarkedet, uanset om en forælder eller begge forældre modtager offentlige overførselsindkomster.

Store regionale forskelle med hensyn til forældrenes afvisning af sprogvurderingstilbuddet
Set på tværs af de fem regioner er der store forskelle i sandsynligheden for at forældre tager imod et tilbud om sprogvurdering af de treårige børn. I Region Nordjylland og Region Syddanmark er der størst sandsynlighed for at forældre afviser et tilbud om sprogvurdering. De to regioner hvor der er størst sandsynlighed for at forældre tager imod et tilbud om sprogvurdering, er Region Sjælland og Region Hovedstaden.

Kommunerne arbejde med sprogvurdering og stimulering

Kapitel 2 giver en overordnet status på kommunernes håndtering af arbejdet med sprogvurderinger og den opfølgende sprogstimulerende indsats på dagtilbudsområdet. Kapitlet er baseret på data fra en spørgeskemaundersøgelse gennemført af EVA i oktober og november 2009.

Kapitlet fokuserer først på hvor langt kommunerne er nået med implementering af sprogvurderinger af alle treårige, og hvilket materiale der anvendes til sprogvurderinger. Dernæst afdækkes det hvilke fagpersoner der gennemfører sprogvurderinger og varetager den opfølgende sprogstimulerende indsats, og i hvilket omfang kommunerne gennemfører en opfølgende sprogvurdering i forlængelse af et sprogstimulerende forløb. Til slut fokuseres der på kommunernes registreringspraksis og på hvordan de løbende kvalitetssikrer og kvalitetsudvikler arbejdet med sprogvurderinger og sprogstimulering.

Status for implementering

I spørgeskemaundersøgelsen er kommunerne igen i år blevet spurgt om hvor langt de er nået med hensyn til at tilbyde sprogvurderinger af alle treårige børn i kommunen i henhold til dagtilbudslovens § 11. Kommuner der tilbyder alle treårige børn sprogvurderinger, er blevet bedt om at besvare en række supplerende spørgsmål om deres praksis i forhold til sprogvurdering og den pædagogiske opfølgning i form af sprogstimulering, mens kommuner der enten er i gang med at implementere eller endnu ikke har truffet beslutning om sprogvurderinger, ikke har fået de opfølgende spørgsmål. Tabel 2 viser fordelingen blandt kommunerne.

Tabel 2
Hvor langt er kommunerne nået i arbejdet med at tilbyde sprogvurderinger?

	Antal kommuner	Procent
Alle treårige i kommunen bliver tilbudt sprogvurderinger	89	96 %
Vi er i gang med implementeringen af sprogvurderingstilbuddet, men alle treårige bliver endnu ikke tilbudt sprogvurderinger	4	4 %
Vi har endnu ikke truffet beslutninger om implementeringen af sprogvurderinger af treårige	0	0 %
I alt	93	100 %

Tabellen viser at 89 kommuner (96 % af de deltagende kommuner) på nuværende tidspunkt næsten tre år efter indførelsen af dagtilbudsloven i 2007 angiver at de tilbyder sprogvurderinger af alle treårige.

Imidlertid fremgår det af tabel 8 og 9 at fire kommuner ikke tilbyder sprogvurdering af treårige børn i dagpleje, mens ni kommuner i øjeblikket ikke tilbyder sprogvurdering af treårige børn i hverken dagpleje eller daginstitution.

Fire af de kommuner der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, er i gang med at implementere lovgivningen og tilbyder endnu ikke systematisk sprogvurdering af alle treårige. Ingen af de kommuner der har deltaget i undersøgelsen, har undladt at træffe beslutning om implementering af sprogvurderinger af treårige.
Kommunerne er ifølge dagtilbudslovens § 11, stk. 4, forpligtet til at udarbejde og offentliggøre en plan for mål og rammer for kommunens arbejde med sprogvurderinger og den opfølgende

sprogstimulerende indsats. I spørgeskemaundersøgelsen er kommunerne blevet spurgt om hvor langt de er nået med hensyn til at udarbejde en sådan plan. Svarene fremgår af tabel 3.

Tabel 3
Har kommunen udarbejdet og offentliggjort en plan for kommunens mål og rammer for sprogvurderingerne og den opfølgende indsats, jf. dagtilbudslovens § 11, stk. 4?

	Antal kommuner	Procent
Vi er i gang med at udarbejde planen	20	24 %
Vi er ikke gået i gang med at udarbejde planen	11	13 %
Vi har udarbejdet planen	53	63 %
I alt	84	100 %

Tabellen viser at over halvdelen af kommunerne (63 %) har udarbejdet en plan for mål og rammer for sprogvurderingerne og den opfølgende indsats, mens næsten en fjerdedel (24 %) er i gang med at udarbejde planen. 11 kommuner (13 %) er på undersøgelsestidspunktet endnu ikke gået i gang med at udarbejde en plan for mål og rammer, mens 9 kommuner ikke har tilkendegivet hvor langt de er nået med hensyn til at udarbejde en plan for mål og rammer for sprogvurderingerne og den opfølgende indsats.

Valg af sprogvurderingsmateriale

For at få indblik i kommunernes valg af sprogvurderingsmateriale og -metode i forhold til treårige børn er kommunerne i spørgeskemaundersøgelsen blevet bedt om at angive hvilke materialer de anvender til sprogvurdering dels i henhold til dagtilbudslovens § 11, dels i henhold til folkeskolelovens § 4 a.

Materiale til sprogvurderinger efter dagtilbudslovens § 11

I tabel 4 vises hvilke materialer der anvendes i kommunernes daginstitutioner i forbindelse med sprogvurderingerne.

Tabel 4
Anvender alle kommunens institutioner et eller flere fælles materialer til sprogvurdering af treårige i henhold til dagtilbudslovens § 11?

	2008*		2009**	
	N = 67	Procent	N = 82	Procent
Ja, *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige*	53	79 %	74	86 %
Ja, TRAS	6	9 %	18	21 %
Ja, *Den bornholmske treårsscreening*	6	9 %	4	5 %
Ja, Reynells sprogtest	0	0 %	0	0 %
Ja, Bo Eges *Sproglig test 1*	0	0 %	0	0 %
Ja, andet	0	0 %	7	8 %
Nej, kommunen anvender ikke fælles materiale	2	3 %	4	5 %
I alt	67	100 %	107	124 %

** I 2008 var dette spørgsmål formuleret så der kun spurgtes til ét fælles materiale.*

*** Kommunerne kan i 2009 sætte flere kryds. Herved summerer procenterne op til mere end 100.*

Det fremgår af tabellen at 74 kommuner i 2009 som minimum anvender *Sprogvurderingsmateriale til treårige*. Sammenlignet med 2008 anvender yderligere 21 kommuner dette materiale i forbindelse med sprogvurderingerne. Spørgeskemaundersøgelsen viser også at ca. en femtedel af kommunerne (21 %) i 2009 bruger TRAS enten som det eneste materiale til sprogvurdering eller som et supplement til et eller flere andre materialer. Set i forhold til 2008 hvor seks kommuner anvendte TRAS, anvender yderligere 12 kommuner materialet i 2009. Desuden viser tabellen at fire kommuner anvender materialet *Den bornholmske treårsscreening*, mens syv kommuner anvender andre materialer til sprogvurdering. I fire kommuner anvender institutionerne ikke et fælles materiale til sprogvurdering.

Materiale til sprogvurderinger af tosprogede børn efter folkeskolelovens § 4 a

Mens dagtilbudslovens § 11 stiller krav om at alle børn i treårsalderen skal have et tilbud om sprogvurdering, skal der ifølge folkeskolelovens § 4 a foretages en sagkyndig vurdering af to-

sprogede børns sprog, evt. ved brug af et sprogvurderingsmateriale. Tabel 5 viser kommunernes forskellige måder at administrere arbejdet med de to områder på.

Tabel 5
Brug af materiale til sprogvurdering af de tosprogede børn i 2007, 2008 og 2009

	2007		2008		2009	
	Antal kommuner	Procent	Antal kommuner	Procent	Antal kommuner	Procent
Det samme sprogvurderingsmateriale som til alle andre treårige	8	9 %	20	22 %	22	25 %
Særligt materiale til tosprogede børn	31	34 %	39	44 %	42	47 %
Samme materiale som til alle andre treårige børn suppleret med særligt materiale til tosprogede	17	19 %	14	16 %	18	20 %
Sprogvurderingen af tosprogede baseres på en sagkyndig vurdering uden brug af sprogvurderingsmateriale	0	0 %	4	4 %	5	6 %
Vi har ingen tosprogede treårige i kommunen	0	0 %	2	2 %	2	2 %
Ikke afklaret	33	37 %	10	11 %	*	*
I alt	89	100 %	89	100 %	89	100 %

** Ikke en svarmulighed for kommunerne i 2009.*

Af tabellen fremgår det at 47 % af kommunerne i 2009 anvender et særligt materiale til sprogvurdering af tosprogede børn, mens en fjerdedel af kommunerne (25 %) bruger det samme materiale som til alle andre treårige børn. 18 kommuner (20 %) bruger ligeledes samme materiale som til alle andre treårige, suppleret med et særligt materiale til tosprogede børn. Endelig baserer fem kommuner (5 %) sprogvurderingen af tosprogede på en sagkyndig vurdering uden brug af sprogvurderingsmateriale.

Med hensyn til udviklingen fra 2007 til 2009 er det bemærkelsesværdigt at antallet af kommuner der til sprogvurdering af tosprogede børn bruger det samme sprogvurderingsmateriale som til alle andre treårige, er steget fra 8 kommuner (9 %) i 2007 til 20 kommuner (22 %) i 2008 og til 22 kommuner (25 %) i 2009. Samtidig er antallet af kommuner der i den samme periode bruger et særligt materiale til tosprogede, vokset fra 31 kommuner (34 %) i 2007 til 42 kommuner (47 %) i 2009. Endelig er det interessant at fem kommuner i 2009 baserer sprogvurderingen af tosprogede på en sagkyndig vurdering uden brug af sprogvurderingsmateriale, sammenlignet med 2007 hvor ingen kommuner gjorde brug af en sådan tilgang til sprogvurdering af tosprogede børn.

Gennemførelse af sprogvurderinger

I spørgeskemaundersøgelsen er de kommuner der tilbyder sprogvurdering af alle treårige, blevet spurgt specifikt om hvilke fagpersoner der foretager sprogvurderinger af treårige børn.

En måde at tilrettelægge arbejdet med sprogvurderinger i daginstitutionerne på er at udnævne en eller flere pædagoger i den enkelte institution til sprogpædagoger. Disse sprogpædagoger kendetegnes ved at have gennemført en efteruddannelse om børns sproglige udvikling og ved at have ansvaret for opgaverne i forbindelse med sprogvurderinger og evt. opfølgende sprogstimulerende indsatser i institutionen.

Anvendelse af sprogpædagoger i institutionen

Af tabel 6 fremgår det i hvilket omfang ordningen med sprogpædagoger, anvendes i kommunerne.

Tabel 6
Anvender daginstitutionerne i kommunen en ordning med "sprogpædagoger"?

	Antal kommuner	Procent
Ja	61	69 %
Nej	28	32 %
I alt	89	100 %

Tabellen viser at lidt over to tredjedele (69 %) af de kommuner der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, angiver at de anvender en ordning med sprogpædagoger i daginstitutionerne, mens den sidste tredjedel (32 %) af kommunerne ikke anvender en ordning med sprogpædagoger.

Fagpersoner involveret i sprogvurderinger
For at få et overblik over de typer af fagpersoner der er involverede i arbejdet med sprogvurderinger, er kommunerne blevet spurgt om hvilke fagpersoner der foretager sprogvurderinger af treårige børn henholdsvis i daginstitution og i dagpleje og af børn der er hverken i dagpleje eller i daginstitution. Tabel 7 viser hvilke fagpersoner der foretager sprogvurderinger af treårige børn i daginstitution.

Tabel 7
Hvilke fagpersoner foretager sprogvurderinger af treårige børn i daginstitution? (N = 84)

	Antal kommuner	Procent
Talehørepædagog eller anden person fra forvaltningen eller PPR med en sprogfaglig baggrund	11	13 %
Pædagog med efteruddannelse inden for sprogvurdering og sprogstimulering**	65	74 %
Barnets stuepædagog	57	65 %
Pædagogmedhjælper på stuen	3	3 %
Andre	6	7 %
Total	142	161 %

** Kommunerne kan sætte flere kryds. Dermed summerer procenterne op til mere end 100.*

*** I spørgsmålet har det ikke været muligt at afdække omfanget af sprogpædagoger inden for denne svarkategori.*

Tabellen viser at det i størstedelen af kommunerne typisk er enten en pædagog med efteruddannelse inden for sprogvurdering og sprogstimulering (74 %) eller barnets stuepædagog (65 %) der foretager sprogvurdering af børn i daginstitution. I 11 kommuner (13 %) kan sprogvurderingen foretages af en talehørepædagog eller en anden person fra forvaltningen eller PPR med en sprogfaglig baggrund.

Af tabel 8 fremgår det hvilke fagpersoner der foretager sprogvurderinger af treårige børn i dagpleje.

Tabel 8
Hvilke fagpersoner udfører sprogvurderinger af treårige børn i dagpleje? (N = 47)

	Antal kommuner	Procent
Vi har børn i sprogvurderingsalderen (treårige) i kommunens dagpleje, men de tilbydes i øjeblikket ikke en sprogvurdering	4	9 %
Dagplejer	2	4 %
Dagplejepædagog	21	45 %
Talehørepædagog eller anden person fra forvaltningen eller PPR med en sprogfaglig baggrund	18	38 %
Ekstern sprogpædagog fra daginstitution (pædagog med efteruddannelse om børns sproglige udvikling som har ansvar for opgaver i forbindelse med sprogvurderinger og opfølgende sprogstimulerende indsatser i daginstitutionen)	3	6 %
Ekstern pædagog fra daginstitution med efteruddannelse inden for sprogvurdering og sprogstimulering)	3	6 %
Ekstern pædagog fra daginstitution	1	2 %
Andre	8	17 %
Total	60	128 %

** Kommunerne kan sætte flere kryds. Dermed summerer procenterne op til mere end 100.*

*** De 42 kommuner der har svaret at de ikke har børn i sprogvurderingsalderen i dagpleje, indgår ikke i tabellen.*

I tabellen ses det at kommuner der har børn i sprogvurderingsalderen, typisk lader en dagplejepædagog (45 %), en talehørepædagog eller en anden person fra forvaltningen eller PPR med en sprogfaglig baggrund (38 %) foretage sprogvurderinger. Fire kommuner (9 %) med børn i sprogvurderingsalderen i dagpleje tilbyder ikke sprogvurdering til disse børn. Det skal fremhæves at 4 af de deltagende kommuner angiver at de ikke har nogen børn i sprogvurderingsalderen i kommunal dagpleje.

Med hensyn til de treårige børn der er hverken i dagpleje eller i daginstitution, viser tabel 9 hvilke fagpersoner der foretager sprogvurderinger af denne børnegruppe.

Tabel 9
Hvilke fagpersoner udfører sprogvurderinger af treårige børn der er hverken i dagpleje eller i daginstitution? (N = 85)

	Antal kommuner	Procent
Børn der er hverken i dagpleje eller i daginstitution, tilbydes i øjeblikket ikke en sprogvurdering	9	11 %
Talehørepædagog eller anden person fra forvaltningen eller PPR med en sprogfaglig baggrund	46	58 %
Pædagog fra daginstitution med efteruddannelse inden for sprogvurdering og sprogstimulering***	16	21 %
Pædagog fra daginstitution	9	11 %
Dagplejer	1	1 %
Dagplejepædagog	0	0 %
Sundhedsplejerske	1	1 %
Andre	13	16 %
Total	100	119 %

** Kommunerne kan sætte flere kryds. Dermed summerer procenterne op til mere end 100.*

*** De fem kommuner som har svaret at de ikke har børn i sprogvurderingsalderen der er hverken i dagpleje eller i daginstitution, indgår ikke i tabellen.*

**** I spørgsmålet har det ikke været muligt at afdække omfanget af sprogpædagoger inden for denne svarkategori.*

Af tabellen fremgår det at over halvdelen (58 %) af kommunerne typisk lader en talehørepædagog eller en anden person fra forvaltningen eller PPR med en sprogfaglig baggrund foretage sprogvurderingen af de treårige børn der er hverken i dagpleje eller i daginstitution. I 11 % af kommunerne kan sprogvurderingen foretages af en pædagog fra en daginstitution med efteruddannelse inden for sprogvurdering og sprogstimulering, mens det i 11 % af kommunerne kan være en pædagog fra en daginstitution uden særlig efteruddannelse inden for sprogvurdering og sprogstimulering. I enkelte kommuner kan sprogvurdering af børn der hverken er i dagpleje eller i daginstitution, foretages af en dagplejepædagog (én kommune) eller en dagplejer (én kommune). Endelig gennemføres sprogvurderingerne af andre end de førnævnte grupper i 15 % af kommunerne.

Sprogvurderinger af børn før treårsalderen
I nogle kommuner har man prioriteret at gennemføre en sprogvurdering af børn før treårsalderen. Tabel 10 viser hvor udbredt sprogvurderinger før treårsalderen er i kommunerne.

Tabel 10
Gennemføres der i kommunens daginstitutioner sprogvurderinger af børn før treårsalderen?

	Antal kommuner	Procent
Ja, af alle børn før treårsalderen	6	7 %
Ja, af nogle børn før treårsalderen	32	36 %
Nej	51	57 %
I alt	89	100 %

Ifølge tabellen gennemføres der i lidt over 40 % af de kommuner der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, sprogvurderinger af enten nogle eller alle børn før treårsalderen. I 32 (36 %) af disse kommuner bliver nogle børn sprogvurderet før treårsalderen, mens 6 kommuner (7 %) systematisk gennemfører sprogvurderinger af alle børn før treårsalderen. I de resterende 51 kommuner (57 %) foretages der ikke sprogvurderinger af børn før treårsalderen.

Sprogstimulerende indsatser på baggrund af sprogvurdering

I spørgeskemaundersøgelsen er kommunerne blevet stillet en række spørgsmål om de opfølgende sprogstimulerende indsatser der iværksættes på baggrund af sprogvurderingerne. Af tabel 11 fremgår det hvilke fagpersoner der varetager opfølgende sprogstimulering af treårige børn i daginstitution.

Tabel 11
Hvilke fagpersoner udfører sprogstimulering af treårige børn i daginstitution? (N = 84)

	Antal kommuner	Procent
Sprogpædagog (en eller flere pædagoger med efteruddannelse om børns sproglige udvikling som har ansvar for opgaver i forbindelse med sprogvurdering og opfølgende stimulerende indsatser i hver institution)	42	48 %
Pædagog med efteruddannelse inden for sprogvurdering og sprogstimulering	33	38 %
Barnets stuepædagog(er)	61	69 %
Talehørepædagog eller anden person fra forvaltningen eller PPR med en sprogfaglig baggrund	75	85 %
Øvrige fagpersoner tilknyttet PPR	17	19 %
Andre	15	17 %
Total	243	276 %

**Kommunerne kan sætte flere kryds. Dermed summerer procenterne op til mere end 100.*

Tabellen viser at der inden for kommunerne er stor variation i forhold til hvilke fagpersoner der er involveret i den opfølgende sprogstimulerende indsats for børn i daginstitution. I 75 (85 %) af

kommunerne kan en talehørepædagog eller anden person fra forvaltningen eller PPR med en sprogfaglig baggrund være involveret, mens det i 61 kommuner (69 %) også kan være barnets stuepædagog(er). I 42 kommuner (48 %) kan en sprogpædagog være inddraget i den opfølgende sprogstimulerende indsats, og i 33 kommuner (38 %) kan det være en anden pædagog med efteruddannelse inden for sprogvurdering og sprogstimulering. Endelig er det i 17 kommuner (19 %) muligt at involvere øvrige fagpersoner tilknyttet PPR i arbejdet med sprogstimulering af børn i daginstitution.

Af tabel 12 fremgår det hvilke fagpersoner der er involveret i den opfølgende sprogstimulering af treårige børn i dagpleje.

Tabel 12
Hvilke fagpersoner udfører sprogstimulering af treårige børn i dagpleje? (N = 40)

	Antal kommuner	Procent
Dagplejepædagoger	30	71 %
Dagplejer	24	57 %
Talehørepædagog eller anden person fra forvaltningen eller PPR med en sprogfaglig baggrund	35	83 %
Øvrige fagpersoner tilknyttet PPR	6	14 %
Ekstern sprogpædagog fra daginstitution (pædagog med efteruddannelse om børns sproglige udvikling som har ansvar for opgaver i forbindelse med sprogvurderinger og opfølgende sprogstimulerende indsatser i daginstitutionen)	2	5 %
Ekstern pædagog fra daginstitution med efteruddannelse inden for sprogvurdering og sprogstimulering	2	5 %
Ekstern pædagog fra daginstitution	0	0 %
Andre	8	19 %
Total	107	255 %

**Kommunerne kan sætte flere kryds. Dermed summerer procenterne op til mere end 100.*

Tabellen viser at det oftest enten er en talehørepædagog eller en anden person fra forvaltningen eller PPR med en sprogfaglig baggrund (83 %), eller en dagplejepædagog (71 %) der bliver involveret i den opfølgende sprogstimulerende indsats når det drejer sig om treårige børn i dagpleje. I 24 kommuner (57 %) kan en dagplejer have ansvaret for opfølgende sprogstimulerende indsats, mens 6 kommuner (14 %) har mulighed for at trække på øvrige fagpersoner tilknyttet PPR i det sprogstimulerende arbejde med børnene. Det er sjældent at den opfølgende sprogstimulerende indsats i forhold til treårige børn i dagpleje foretages af en ekstern sprogpædagog fra daginstitution eller en ekstern pædagog fra daginstitution med efteruddannelse inden for sprogvurdering og -stimulering. Kun to kommuner (5 %) kan inddrage enten den ene eller anden af disse medarbejdergrupper i arbejdet med sprogstimulering.

Tabel 13 viser hvilke fagpersoner som ifølge kommunerne er involveret i den opfølgende sprogstimulering af treårige børn der hverken er i dagpleje eller i daginstitution.

Tabel 13
Hvilke fagpersoner udfører sprogstimuleringen for de treårige børn der er hverken i dagpleje eller i daginstitution? (N = 70)

	Antal kommuner	Procent
Dagplejepædagog	2	3 %
Dagplejer	0	0 %
Talehørepædagog eller anden person fra forvaltningen eller PPR med en sprogfaglig baggrund	58	81 %
Øvrige fagpersoner tilknyttet PPR	12	17 %
Ekstern sprogpædagog fra daginstitution (pædagog med efteruddannelse om børns sproglige udvikling som har ansvar for opgaverne i forbindelse med sprogvurderinger og opfølgende sprogstimulerende indsatser i daginstitutionen)	4	6 %
Pædagog fra daginstitution med efteruddannelse inden for sprogvurdering og sprogstimulering	6	8 %
Pædagog fra daginstitution	6	8 %
Andre	14	19 %
Total	102	142 %

**Kommunerne kan sætte flere kryds. Dermed summerer procenterne op til mere end 100.*

Tabellen viser tydeligt at det typisk er en talehørepædagog eller en anden person fra forvaltningen eller PPR med en sprogfaglig baggrund der i kommunerne involveres i den opfølgende sprogstimulerende indsats i forhold til treårige børn som er hverken i dagpleje eller i daginstitution. Hele 58 kommuner (81 %) ud af de 70 kommuner har afkrydset denne medarbejdergruppe i forbindelse med spørgsmålet. I 12 kommuner (17 %) kan øvrige fagpersoner tilknyttet PPR være ansvarlige for arbejdet med sprogstimulering af børnene, mens det i 6 kommuner (8 %) også kan være henholdsvis en pædagog fra daginstitution med efteruddannelse inden for sprogvurdering og sprogstimulering eller en almenpædagog fra daginstitution. I lidt færre kommuner (4 kommuner) kan opgaven varetages af en sprogpædagog fra daginstitution, og i 2 kommuner kan det være en dagplejepædagog.

I nogle kommuner udføres arbejdet med sprogstimulering i daginstitutionerne i såkaldte sproggrupper hvor børn med behov for en opfølgende sprogstimulerende indsats samles og modtager sprogstimulering. Af tabel 14 fremgår det i hvilket omfang kommunerne gør brug af sproggrupper som led i den opfølgende sprogstimulerende indsats.

Tabel 14
Arbejder daginstitutionerne i kommunen med "sproggrupper" hvor børn med behov for en opfølgende sprogstimulerende indsats samles og modtager sprogstimulering?

	Antal kommuner	Procent
Ja	47	53 %
Nej	28	32 %
Andet	14	16 %
I alt	89	100 %

Ifølge tabellen samler 47 kommuner (53 %) børn med behov for en opfølgende sprogstimulerende indsats i sproggrupper hvor de modtager sprogstimulering. I ca. en tredjedel (32 %) af kommunerne anvender man ikke sproggrupper i arbejdet med sprogvurdering og sprogstimulering, mens de resterende 14 kommuner (16 %) har krydset af i svarkategorien "Andet".

Kommunerne har også svaret på hvordan den opfølgende sprogstimulerende indsats i forhold til de børn der på baggrund af en sprogvurdering i treårsalderen vurderes at have behov for sprogstimulering, bliver organiseret i daginstitutionerne. Kommunernes svar fremgår af tabel 15.

Tabel 15
Hvordan organiseres der opfølgende sprogstimulerende indsats i forhold til de børn der på baggrund af en sprogvurdering i treårsalderen vurderes at have behov for sprogstimulering?

	Antal kommuner	Procent
Børn med behov for en opfølgende sprogstimulerende indsats samles i udvalgte institutioner når der skal gennemføres sprogstimulerende aktiviteter	2	5 %
Børn med behov for en opfølgende sprogstimulerende indsats bliver i egen institution når der skal gennemføres sprogstimulerende aktiviteter	31	84 %
Andet	4	11 %
I alt	37	100 %

Som det fremgår af tabellen, bliver størstedelen af børnene med behov for en opfølgende sprogstimulerende indsats typisk i deres egen institution når der skal gennemføres sprogstimulerende aktiviteter. Det skal bemærkes at få kommuner har svaret på dette spørgsmål. Af de 37 kommuner der har svaret på spørgsmålet, har 84 % (31 kommuner) angivet at børnene bliver i egen institution når de medvirker i sprogstimulerende aktiviteter. Kun 2 kommuner (5 %) svarer at børnene samles i udvalgte institutioner i forbindelse med de sprogstimulerende aktiviteter. 4 kommuner (11 %) tilkendegiver at de sprogstimulerende aktiviteter organiseres på en anden måde.

Det er ligeledes interessant at afdække om kommunerne har retningslinjer for hvordan sproggrupperne nedsættes/dannes i forhold til børnenes sproglige niveau. Tabel 16 viser kommunernes svar på dette spørgsmål.

Tabel 16
Har kommunen retningslinjer for hvordan "sproggrupperne" nedsættes/dannes i forhold til børnenes sproglige niveau?

	Antal kommuner	Procent
Nej, daginstitutionerne administrerer dette selv	32	87 %
Ja, børn der er vurderet til at være på samme sproglige niveau, placeres i samme gruppe	4	11 %
Ja, grupperne sammensættes så de indeholder børn der er vurderet til at være på forskellige sproglige niveauer	1	3 %
I alt	37	100 %

Når der i spørgsmålet fokuseres på om kommunerne har retningslinjer for hvordan sproggrupperne nedsættes/dannes i forhold til børnenes sproglige niveau, tegner der sig samme tydelige billede som i tabel 15. I 32 kommuner (87 %) af de 37 kommuner der har svaret på spørgsmålet, administrerer daginstitutionerne selv uden kommunale retningslinjer hvordan sproggrupperne nedsættes/dannes i forhold til børnenes sproglige niveau. 4 kommuner svarer at børn der er vurderet til at være på samme sproglige niveau, systematisk placeres i samme sproggruppe, mens grupperne i 1 kommune sammensættes så de indeholder børn der vurderes at være på forskellige sproglige niveauer.

Opfølgende sprogvurdering

De kommuner der har angivet at de tilbyder alle treårige børn en sprogvurdering, er i spørgeskemaundersøgelsen blevet spurgt om der i kommunens dagtilbud foretages en opfølgende sprogvurdering af de treårige børn som på baggrund af en sprogvurdering har modtaget en sprogstimulerende indsats. Kommunernes svar fremgår af tabel 17.

Tabel 17
Foretages der en opfølgende sprogvurdering af de børn der på baggrund af en sprogvurdering i treårsalderen har modtaget en sprogstimulerende indsats?

	Antal kommuner	Procent
Ja	25	28 %
Ja, af nogle børn	48	54 %
Nej	16	18 %
I alt	89	100 %

Tabellen viser at der i 25 kommuner (28 %) gennemføres en opfølgende sprogvurdering af alle børn som på baggrund af en sprogvurdering i treårsalderen har modtaget en sprogstimulerende indsats. I 48 kommuner (54 %) foretages der en opfølgende sprogvurdering af nogle børn, mens der i 16 kommuner (18 %) ikke på noget tidspunkt gennemføres en sådan.

De kommuner som gennemfører en opfølgende sprogvurdering af alle eller af nogle af de treårige børn der har modtaget en sprogstimulerende indsats, har svaret på hvilke materialer der anvendes til den opfølgende sprogvurdering af treårige børn. Svarene fremgår af tabel 18.

Tabel 18
Anvendes der bestemte materialer til den opfølgende sprogvurdering af de børn der på baggrund af en sprogvurdering har modtaget en opfølgende sprogstimulerende indsats? (N = 64)

	Antal kommuner	Procent
Ja, *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige*	32	47 %
Ja, TRAS	49	72 %
Ja, *Den bornholmske treårsscreening*	4	6 %
Ja, Reynells sprogtest	16	24 %
Ja, Bo Eges *Sproglig test 1*	13	19 %
Ja, CDI-forældrerapporter	1	2 %
Nej, vi anvender ikke materialer	3	4 %
Andet	11	16 %
Total	129	190 %

** Kommunerne kan sætte flere kryds. Dermed summerer procenterne op til mere end 100.*

Når der i spørgsmålet fokuseres på hvilke materialer som anvendes til den opfølgende sprogvurdering af de børn der på baggrund af en sprogvurdering har modtaget en opfølgende sprogstimulerende indsats, fremgår det af tabellen at TRAS med 72 % og *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige* med 47 % benyttes i størst omfang. Dernæst følger Reynells sprogtest og Bo Eges *Sproglig test 1* med henholdsvis 24 % og 20 %, mens *Den bornholmske treårsscreening* (6 %) og CDI-forældrerapporter (2 %) i færrest tilfælde anvendes til den opfølgende sprogvurdering. Desuden svarer 3 kommuner (4 %) at der ikke anvendes materialer i forbindelse med den opfølgende sprogvurdering.

Kommunernes kvalitetssikring og registreringspraksis

I spørgeskemaundersøgelsen har kommunerne svaret på hvilke informationer der samles og registreres centralt i forvaltningen og PPR. Kommunernes svar fremgår af tabel 19.

Tabel 19
Hvilke informationer registreres centralt i fx forvaltning og PPR? (N = 80)

	Antal kommuner	Procent
Antal børn hvor forældrene har fået tilbud om sprogvurdering i henhold til dagtilbudsloven	52	61 %
Antal børn hvor forældrene har taget imod tilbud om sprogvurdering i henhold til dagtilbudsloven	57	67 %
Antal børn hvor forældrene har afslået tilbuddet om sprogvurdering i henhold til dagtilbudsloven	54	64 %
Antal børn der har fået en sprogvurdering i henhold til dagtilbudsloven	55	65 %
Antal børn der ikke har behov for opfølgende sprogindsats	49	58 %
Antal børn med behov for opfølgende sprogindsats varetaget af dagtilbuddets personale	56	66 %
Antal børn med behov for særlig sprogstimulerende bistand der ikke varetages af dagtilbuddets personale, men af en talehørepædagog eller lignende	66	78 %
Der registreres ikke informationer centralt i forvaltning eller PPR	14	17 %
Anden information	5	6 %
I alt	408	480 %

**Kommunerne kan sætte flere kryds. Dermed summerer procenterne op til mere end 100.*

I tabellen ses det at 14 kommuner (17 %) ikke registrerer informationer om sprogvurderings- og stimuleringsområdet centralt i forvaltningen eller PRR. I kommuner som systematisk indsamler informationer om området centralt i forvaltningen eller PRR, er der ikke store forskelle på hvad kommunerne konkret registrerer. Ud af de 80 kommuner der har svaret på spørgsmålet, angiver næsten to tredjedele af kommunerne konsekvent at de registrerer hele rækken af informationer i tabellen ovenfor. Hele 66 kommuner (78 %) indsamler centralt i forvaltningen eller PRR informationer om antallet af børn med behov for særlig talepædagogisk bistand der varetages af en talehørepædagog eller lignende. Desuden registrerer 49 kommuner (58 %) informationer om antallet af børn der ikke har behov for en opfølgende sprogindsats.

Sammenlignet med 2008 er der sket et fremskridt med hensyn til kommunernes registreringspraksis. I 2009 er der fx flere kommuner som registrerer informationer om henholdsvis antallet af børn der har behov for en særlig indsats varetaget af talehørepædagog eller lignende, og antallet af børn med behov for en opfølgende sprogindsats varetaget af dagtilbuddets personale. Der er ligeledes flere kommuner der indsamler information om antallet af børn der ikke har behov for en sprogindsats, og om antallet af børn hvor forældrene har afslået et tilbud om sprogvurdering.

Tabel 20 viser hvordan kommunen støtter daginstitutionernes arbejde med handleplanerne som udarbejdes for det enkelte barn der vurderes at have behov for en opfølgende sprogstimulerende indsats.

Tabel 20
Hvordan støtter kommunen op om daginstitutionernes arbejde med handleplanerne som udarbejdes for det enkelte barn der vurderes at have behov for en opfølgende sprogstimulerende indsats? (N = 84)

	Antal kommuner	Procent
I kommunen gør vi ikke brug af handleplaner for det enkelte barn	15	17 %
Kommunen har udarbejdet en konkret vejledning til arbejdet med handleplaner for det enkelte barn	11	12 %
Kommunen har udarbejdet generelle retningslinjer for udarbejdelsen af handleplaner for det enkelte barn	31	35 %
Andet	39	44 %
I alt	96	108 %

**Kommunerne kan sætte flere kryds. Dermed summerer procenterne op til mere end 100.*

Af tabellen fremgår det at 31 kommuner (35 %) har udarbejdet generelle retningslinjer for udarbejdelsen af handleplaner for det enkelte barn. 11 kommuner (12 %) har udarbejdet en konkret vejledning til arbejdet med handleplaner for det enkelte barn enten som supplement til de generelle retningslinjer eller som den eneste form for vejledning, mens 15 kommuner (17 %) slet ikke gør brug af handleplaner for det enkelte barn. Endelig har 39 kommuner (44 %) afkrydset svarkategorien "Andet", og her nævner kommunerne en række andre initiativer til at støtte op om daginstitutionernes arbejde med handleplanerne.

Kommunerne er blevet bedt om at svare på hvordan forvaltningen og PPR anvender handleplanerne til at kvalitetssikre og kvalitetsudvikle arbejdet med sprogstimulerende indsatser. Kommunernes svar fremgår af tabel 21.

Tabel 21
Hvordan anvender forvaltningen og PPR handleplanerne til at kvalitetssikre og kvalitetsudvikle arbejdet med sprogstimulerende indsatser?

	Antal kommuner	Procent
Forvaltningen og PPR anvender handleplanerne til at få et bredt overblik over arbejdet med opfølgende sprogstimulerende indsatser i kommunen	13	19 %
Forvaltningen og PPR anvender handleplanerne som grundlag for at yde konkret sparring og vejledning i arbejdet med opfølgende sprogstimulerende indsatser i kommunen	29	43 %
Forvaltningen og PPR anvender handleplanerne som et redskab til at føre tilsyn med arbejdet med opfølgende sprogstimulerende indsatser i kommunen	6	9 %
Andet	19	28 %
I alt	67	100 %

Tabellen viser at forvaltningen og PPR oftest anvender handleplanerne som grundlag for at yde konkret sparring og vejledning i forhold til arbejdet med opfølgende sprogstimulerende indsatser i kommunen. Dette gør sig gældende for 29 kommuner (43 %) af de 67 kommuner der har svaret på spørgsmålet. I 13 kommuner (19 %) anvender forvaltningen og PPR handleplanerne til at få et bredt overblik over arbejdet med opfølgende sprogstimulerende indsatser, mens forvaltningen og PPR i 6 kommuner (9 %) anvender handleplanerne som et redskab til at føre tilsyn med arbejdet med opfølgende sprogstimulerende indsatser i kommunen. 19 kommuner har angivet at handleplanerne anvendes til at kvalitetssikre og kvalitetsudvikle området på anden vis.

I spørgeskemaundersøgelsen har kommunerne tilkendegivet om pædagoger fra alle de daginstitutioner i kommunen hvor der foretages sprogvurderinger, har fået tilbudt opkvalificering eller efteruddannelse med henblik på at kunne varetage opgaven med sprogvurdering og opfølgende sprogstimulerende indsats. Kommunernes svar fremgår af tabel 22.

Tabel 22
Bliver pædagoger fra alle kommunens daginstitutioner hvor der foretages sprogvurderinger, tilbudt opkvalificering eller efteruddannelse med henblik på at kunne varetage opgaven med sprogvurdering og opfølgende sprogstimulerende indsats?

	Antal kommuner	Procent
Alle pædagoger i de pågældende daginstitutioner i kommunen bliver opkvalificeret eller efteruddannet med henblik på at kunne varetage opgaven med sprogvurdering og opfølgende sprogstimulerende indsats	11	13 %
I daginstitutionerne er der bestemte pædagoger (fx sprogansvarlige pædagoger) som er blevet opkvalificeret til at varetage opgaven med sprogvurdering og opfølgende sprogstimulerende indsats	50	58 %

Fortsættes næste side…

… fortsat fra forrige side

	Antal kommuner	Procent
Kommunen er i gang med at planlægge opkvalificering og efteruddannelse af pædagoger i kommunen	6	7 %
Det har ikke været nødvendigt at opkvalificere eller efteruddanne personalet i daginstitutionerne til at varetage opgaven med sprogvurdering og opfølgende sprogstimulerende indsats	6	7 %
Andet	13	15 %
I alt	86	100 %

Som tabellen viser, er det mest udbredt at opkvalificere bestemte pædagoger (fx sprogansvarlige pædagoger) til at varetage opgaven med sprogvurdering og sprogstimulering i daginstitutionerne i kommunerne. Dette er praksis i 50 kommuner (58 %) af de i alt 86 kommuner der har svaret på spørgsmålet. I 11 kommuner (13 %) bliver alle pædagoger i relevante daginstitutioner i kommunen opkvalificeret til opgaven, mens 6 kommuner (7 %) er i gang med at tilrettelægge et opkvalificeringsforløb. 6 kommuner har ligeledes vurderet at det ikke har været nødvendigt at opkvalificere eller efteruddanne personalet i daginstitutionerne, og 13 kommuner (15 %) har afkrydset svarkategorien "Andet" i forbindelse med dette spørgsmål.

Som beskrevet tidligere arbejder man i nogle kommuner med sprogpædagoger i daginstitutionen, dvs. at en eller flere pædagoger har gennemført efteruddannelse om børns sproglige udvikling og har ansvaret for opgaverne om sprogvurdering og evt. opfølgende sprogstimulerende indsatser i institutionen. Tabel 23 viser hvordan kommuner der henholdsvis anvender eller ikke anvender sprogpædagoger, fordeler sig i forhold til at tilbyde opkvalificering eller efteruddannelse til pædagoger der foretager sprogvurderinger.

Tabel 23
Anvendelse af en ordning med sprogpædagoger i daginstitutionerne i kommunen fordelt efter om kommunen tilbyder opkvalificering eller efteruddannelse til pædagoger der foretager sprogvurderinger (N = 82)

	Anvender sprogpædagoger		Anvender ikke sprogpædagoger	
	Antal kommuner	Procent	Antal kommuner	Procent
Alle pædagoger i de pågældende daginstitutioner i kommunen bliver opkvalificeret eller efteruddannet til at varetage opgaven med sprogvurdering og opfølgende sprogstimulerende indsat	8	14 %	3	13 %
I daginstitutionerne er der bestemte pædagoger (fx sprogansvarlige pædagoger) som er blevet opkvalificeret eller efteruddannet til at varetage opgaven med sprogvurdering og opfølgende sprogstimulerende indsats	38	66 %	9	38 %
Kommunen er i gang med at planlægge opkvalificering og efteruddannelse af pædagoger i kommunen	4	7 %	2	8 %
Det har ikke været nødvendigt at opkvalificere eller efteruddanne personalet i daginstitutionerne til at varetage opgaven med sprogvurdering og opfølgende sprogstimulerende indsats	1	2 %	5	21 %
Andet	7	12 %	5	21 %
Total	58	100 %	24	100 %

Tabellen viser at det for de kommuner der anvender en ordning med sprogpædagoger, i høj grad er typisk at der i daginstitutionerne er bestemte pædagoger som bliver opkvalificeret til at varetage opgaven med sprogvurdering og opfølgende sprogstimulerende indsats. Hele 38 kommuner (66 %) af de i alt 58 kommuner der anvender en ordning med sprogpædagoger, er kendetegnet ved dette.

I 8 kommuner (14 %) hvor ordningen med sprogpædagoger anvendes, bliver alle pædagoger i de pågældende daginstitutioner opkvalificeret til opgaven med sprogvurdering og sprogstimulering, mens 4 kommuner (7 %) er i gang med at planlægge opkvalificering. Kun 1 ud af de kommuner der bruger sprogpædagoger, vurderer at det ikke har været nødvendigt at opkvalificere personalet til at varetage opgaven med sprogvurdering og opfølgende sprogstimulerende indsats.

For de kommuner der ikke gør brug af sprogpædagoger, er det ligeledes kendetegnende at bestemte pædagoger opkvalificeres til opgaven med sprogvurderinger og sprogstimulering. I 9 af de i alt 24 kommuner er dette tilfældet, svarende til 38 % af de kommuner som ikke anvender sprogpædagoger. Desuden er det interessant at 5 (21 %) af de kommuner som ikke anvender sprogpædagoger, svarer at det ikke har været nødvendigt at opkvalificere eller efteruddanne personalet i daginstitutionerne, mens 3 kommuner (13 %) opkvalificerer eller efteruddanner alle pædagoger i de pågældende daginstitutioner og 2 kommuner er i gang med at tilrettelægge et opkvalificeringsforløb for personalet.

I spørgeskemaundersøgelsen er kommunerne blevet spurgt om hvilke procedurer der er etableret i kommunen for at understøtte kvalitetssikring og kvalitetsudvikling af daginstitutionernes arbejde med de opfølgende sprogstimulerende indsatser. Resultaterne vises i tabel 24.

Tabel 24
Hvilke procedurer er der etableret i kommunen for at understøtte kvalitetssikring og kvalitetsudvikling af daginstitutionernes arbejde med de opfølgende sprogstimulerende indsatser? (N = 83)

	Antal kommuner	Procent
Der afholdes møder med faste intervaller, hvor medarbejdere fra forvaltningen og PPR drøfter arbejdet med sprogvurderinger og opfølgende sprogstimulerende indsatser med medarbejdere fra den enkelte daginstitution	28	32 %
Daginstitutionerne kan ved behov bede om vejledning fra medarbejdere i forvaltningen og PPR om arbejdet med sprogvurderinger og opfølgende sprogstimulerende indsatser	65	74 %
Der er etableret netværk hvor medarbejdere fra hver af kommunens daginstitutioner mødes med faste intervaller og drøfter daginstitutionernes arbejde med sprogvurderinger og opfølgende indsatser	20	23 %
Der er etableret netværk hvor medarbejdere fra hver af kommunens daginstitutioner og en eller flere medarbejdere fra forvaltningen og PPR mødes med faste intervaller og drøfter daginstitutionernes arbejde med sprogvurderinger og opfølgende sprogstimulerende indsatser	34	39 %
Forvaltningen og PPR indsamler data om daginstitutionernes arbejde med sprogvurderinger og opfølgende sprogstimulerende indsatser og tilser ved behov at alle relevante børn får en opfølgende sprogstimulerende indsats	36	41 %
Forvaltningen og PPR har ingen procedure for kvalitetssikring og kvalitetsudvikling på sprogområdet	5	6 %
Andet	13	15 %
Total	201	228 %

**Kommunerne kan sætte flere kryds. Dermed summerer procenterne op til mere end 100.*

Af tabellen fremgår det at den procedure der er mest fremherskende i kommunerne i forhold til at understøtte kvalitetssikring og kvalitetsudvikling af daginstitutionernes arbejde med de opfølgende sprogstimulerende indsatser, er at daginstitutionerne ved behov kan bede om vejledning fra medarbejdere i forvaltningen og PPR, hvilket er tilfældet i 65 kommuner (74 %).

I 36 kommuner indsamler forvaltningen og PPR data om daginstitutionernes arbejde med sprogvurderinger og opfølgende sprogstimulerende indsatser og tilser ved behov at alle relevante børn får en opfølgende sprogstimulerende indsats, hvilket svarer til 41 % af kommunerne. I næsten

lige så mange kommuner (34 kommuner, svarende til 39 %) er der etableret netværk hvor medarbejdere fra hver af kommunens daginstitutioner og en eller flere medarbejdere fra forvaltningen eller PPR mødes med faste intervaller og drøfter daginstitutionernes arbejde med sprogvurderinger og opfølgende sprogstimulerende indsatser. En anden lignende procedure til at understøtte kvalitetssikring og kvalitetsudvikling af daginstitutionernes arbejde er netværk mellem medarbejdere fra hver af kommunens daginstitutioner hvor man mødes med faste intervaller og drøfter arbejdet med sprogvurderinger og opfølgende indsatser. Sådanne netværk er etableret i 20 kommuner, hvilket svarer til 23 % af de kommuner der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen.

I 28 kommuner (32 %) kan der også være tale om at medarbejdere fra forvaltningen og PPR med faste intervaller holder møder hvor arbejdet med sprogvurderinger og opfølgende sprogstimulerende indsatser drøftes med medarbejdere fra den enkelte daginstitution. Endelig har forvaltningen og PPR i 5 kommuner (6 %) ingen procedure i forhold til at kvalitetssikre og kvalitetsudvikle sprogområdet i kommunen.

Når vi i tabel 25 ser nærmere på netværk som en procedure til at kvalitetssikre og kvalitetsudvikle daginstitutionernes arbejde med de opfølgende sprogstimulerende indsatser, fx den konkrete sammenhæng mellem netværk til at understøtte kvalitetssikring og kvalitetsudvikling og brugen af sprogpædagoger i daginstitutionerne, viser der sig et interessant billede.

Tabel 25
Anvendelse af en ordning med sprogpædagoger i daginstitutionerne i kommunen fordelt efter om kommunen har etableret netværk som en procedure til at understøtte kvalitetssikring og kvalitetsudvikling

			Har kommunen etableret netværk for at understøtte kvalitetssikring og kvalitetsudvikling af daginstitutionernes arbejde med de opfølgende sprogstimulerende indsatser?		
			Ikke netværk	Netværk	Total
Anvender daginstitutionerne i kommunen en ordning med sprogpædagoger i kommunen?	Ja	Procent	16	42	58
		Antal	28 %	72 %	100 %
	Nej	Procent	21	4	25
		Antal	84 %	16 %	100 %
I alt			37	46	83

I tabellen ses det at der i 72 % af de 58 kommuner der anvender en ordning med sprogpædagoger i daginstitutionerne, er etableret netværk til at understøtte kvalitetssikring og kvalitetsudvikling af daginstitutionernes arbejde med de opfølgende sprogstimulerende indsatser. Kun lidt over en fjerdedel (28 %) af de kommuner der anvender ordningen med sprogpædagoger, har ikke samtidig etableret netværk for personalet på tværs af kommunens daginstitutioner.

Når man kigger nærmere på de 25 kommuner der ikke anvender en ordning med sprogpædagoger, viser der sig det omvendte billede. Her har kun 4 kommuner (16 %) dannet netværk for at understøtte kvalitetssikring og kvalitetsudvikling af daginstitutionernes arbejde med de opfølgende sprogstimulerende indsatser, mens hele 21 kommuner (84 %) ikke gør brug af netværk til at understøtte arbejdet på området.

Metodebeskrivelse

Spørgeskemaundersøgelse

Datagrundlaget for undersøgelsen er en internetbaseret spørgeskemaundersøgelse gennemført af EVA i oktober og november 2009 blandt alle 98 kommuner i Danmark. Kommunerne er indledningsvis blevet kontaktet telefonisk for at identificere den person der var bedst kvalificeret til at besvare spørgeskemaet. Vedkommende har i de fleste tilfælde selv bekræftet at være den bedst kvalificerede til at besvare spørgeskemaet. Ved samme lejlighed er personen blevet informeret om spørgeskemaundersøgelsens formål og videre forløb. På den måde har det været muligt at sende spørgeskemaet direkte til den relevante person som i langt de fleste tilfælde har været en talehørepædagog eller en pædagogisk konsulent i PPR. I enkelte tilfælde har ledere af dagsinstitutionsområdet i forvaltningen eller lignende besvaret spørgeskemaet.

Spørgeskemaet er inden udsendelse blevet pilottestet af fem respondenter, og efter pilottesten blev det færdige spørgeskema sendt til de kontaktede respondenter som link via e-mail. EVA har gennemført en rykkerunde via e-mail, og efterfølgende har vi per telefon kontaktet de få kommuner der endnu ikke havde besvaret spørgeskemaet.

Der er indkommet besvarelser fra 93 kommuner ud af i alt 98 kommuner, hvilket giver en svarprocent på 95. Svarprocenten vurderes som yderst tilfredsstillende.

Rapporten sammenholder, hvor det er relevant, data fra spørgeskemaundersøgelsen i år med data fra de to lignende spørgeskemaundersøgelser som EVA gennemførte i henholdsvis november 2007 (*Måling af sproglig udvikling*, 2007) og november 2008 (*Måling af sproglig udvikling*, 2008).

Registerundersøgelse

I forbindelse med registerundersøgelsen har EVA anvendt data fra sprogvurdering.dk om resultaterne af de sprogvurderinger af treårige børn der er gennemført ved hjælp af *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige* udarbejdet af Familieministeriet i 2007. Sprogvurdering.dk er et internetbaseret managementsystem til administration af de sprogvurderinger der er foretaget med materialet. Systemet er udviklet i et samarbejde mellem Center for Børnesprog ved Syddansk Universitet og Mikro Værkstedet.

De kommuner der anvender systemet, kan importere data fra pladsanvisningen og folkeregisteret til sprogvurdering.dk, og systemet kan herefter sikre at alle daginstitutioner bliver informeret om hvilke børn der skal sprogvurderes hvornår. Systemet giver adgang til at forældre kan udfylde forældredelen af *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige* elektronisk, og når pædagogen har indtastet pædagogdelen, beregnes resultatet af sprogvurderingen automatisk. Sprogvurdering.dk fungerer derefter som arkiv for daginstitutionerne og kommunen der kan se resultaterne af de gennemførte sprogvurderinger og diverse statistikker.

I registerundersøgelsen indgår 14.183 børn, hvoraf 12.992 børn er blevet sprogvurderet i perioden fra 6. februar 2008 til 11. november 2009. De resterende 1.919 børn har ikke gennemført en sprogvurdering da deres forældre ikke har taget imod sprogvurderingstilbuddet. Mikro Værkstedet har sendt CPR-nummer for alle 14.183 børn til Danmarks Statistik sammen med variable der angiver barnets score i sprogvurderingen og information om hvorvidt forældrene har taget imod tilbuddet om sprogvurdering. Danmarks Statistik har herefter, via barnets CPR-nummer, sammenholdt følgende informationer med hvert barns resultat af sprogvurderingen: barnets køn

og herkomst, forældrenes uddannelsesniveau og tilknytning til arbejdsmarkedet og hvilken region barnet bor i.

På baggrund af disse data har Center for Børnesprog og Mikro Værkstedet opstillet en såkaldt multinomial logistisk regressionsmodel der analyserer om de førnævnte baggrundsfaktorer kan forklare barnets resultat af sprogvurderingen opdelt på de tre resultatkategorier som *Sprogvurderingsmateriale til 3-årige* arbejder efter – dvs. børn med behov for henholdsvis en generel, en fokuseret eller en særlig sprogstimulerende indsats. Desuden er der også opstillet en logistisk regressionsmodel der undersøger om forældres afvisning af tilbuddet om en sprogvurdering af deres treårige barn kan forklares på baggrund af de førnævnte baggrundsfaktorer.

Endelig er de 12.992 børn som er sprogvurderet med materialet og registreret på sprogvurdering.dk, blevet sammenlignet med alle andre børn i Danmark der 1. januar 2009 er mellem to og seks år (335.291 børn). Resultaterne af sammenligningen viser at de børn der registreres på sprogvurdering.dk, ikke adskiller sig væsentligt fra alle andre børn mellem to og seks år set i forhold til forældres uddannelse og barnets køn. Den største forskel mellem kategorierne for de to grupper ligger på omkring 2 procentpoint. Gruppen af børn der registreres på sprogvurdering.dk, kan dermed betragtes som repræsentativ i forhold til forældres uddannelse og barnets køn. Det skal dog bemærkes at der er afvigelser mellem de to grupper i forhold til hvilken region barnet bor i. Her gælder det at gruppen af børn der registreres på sprogvurdering.dk, er underrepræsenteret i Region Nordjylland (med 8 %) og Region Midtjylland (med 5 %), mens den er overrepræsenteret i Region Sjælland (med 7 %). Derudover gælder det at gruppen af børn der registreres på sprogvurdering.dk, er underrepræsenteret med hensyn til indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande (5 %). Det skyldes at meget få kommuner endnu er begyndt at anvende det særlige sprogvurderingsmateriale der er udarbejdet til tosprogede.